

GEO-hotspot <i>Lek en Kromme Rijngebied</i>	Eiland van Schalkwijk
Hotspots	Lintdorp Schalkwijk; vestingwerken en inundatiegebied
Korte omschrijving	Het gebied van Schalkwijk werd rond de 2 ^e Wereldoorlog gescheiden van het overige deel van de Kromme Rijnstreek door het graven van het Amsterdam-Rijnkanaal. Oorspronkelijk was het deels een moerassig overstromingsgebied met enkele stroomruggen van historische Rijnlopen. Het gebied werd in de Middeleeuwen ontwaterd door 2 weteringen. Van daaruit vond cope-verkaveling plaats met een kenmerkende lintbebouwing en langs de Lek vooral blokverkaveling. In de 19 ^e en 20 ^{ste} eeuw werd op de hoger en lager gelegen gronden een complex versterkingen aangelegd als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze liggen deels op oude stroomruggen.

LANDSCHAPSTYPE	ZAND landschap	VEEN landschap	RIVIER landschap	ZEEKLEI landschap
-----------------------	----------------	----------------	----------------------------	----------------------

WAARDEN:	X = nog niet verder ingevuld; wel informatie beschikbaar
Geo vormingsperiode	
geologisch	In de ondergrond een pleistocene denkzandlaag op oudere rivierafzettingen.
geomorfologisch	Op het dekzand bevindt zich een afwisseling van enkele stroomruggen van fossiele stroomstelsels en daarnaast door stagnerend overslagwater ontstane zware komgronden die deels op veen liggen. Langs de Lek liggen gebieden met stroomruggen en overslagen (crevassen).
hydrologisch	Oorspronkelijk deels moerassig overstromingsgebied met stroomruggen van Rijnlopen dat in de Middeleeuwen werd ontwaterd door weteringen, later ook met behulp van watermolens. Waterhuishouding is na de aanleg van het Amsterdam-Rijnkanaal sterk beïnvloed door wateronttrekking resulterend in ca. 2 meter verlaging van het grondwaterpeil bij het kanaal.
Cultuur Historisch	
cultuur algemeen (architectuur, landinrichting e.a.)	
archeologisch	Nederzettingen uit de IJzertijd en Romeinse Tijd.
infrastructureel	Na de afsluiting van de Kromme Rijn in 1122 werd het gebied van het latere Schalkwijk ontwaterd door het graven van de Schalkwijkse Wetering (ca. 1130) en de zuidelijker gelegen Waalse Wetering langs de Lek. Van daaruit vond cope-verkaveling plaats. Alleen tussen de Achterdijk en de Lekdijk liggen de percelen in blokverdeling dwars op de rivier. De (lint)dorpen Schalkwijk en Tull en 't Waal die deels op oude stroomruggen zijn gebouwd dateren uit de 12 ^e en 13 ^e eeuw. Over het eiland ligt langs de Schalkwijkse Wetering en westelijk langs de Waalse Wetering een relatief gave lintbebouwing met boerderijen, woonhuizen, kleinschalige bedrijvigheid en lokale voorzieningen. Daarnaast is er agrarische bebouwing langs de Lekdijk. De Lekdijk wordt al in 1080 genoemd en beschermd de Middeleeuwse landontginningen. Maar de dijk en de afsluitingen van de Kromme Rijn leidden ook tot ongewenste overstromingen langs de Lek. Als gevolg van dijkdoorbraken werd de dijk in de 12 ^e en 13 ^e eeuw versterkt en verlengd tot Schoonhoven. De doorbraken zorgden ook voor het oprichten van de oudste hoogheemraadschappen van Nederland (bisschoppelijke Dijkbrief 1328). Kolken van dijkdoorbraken (wielen) bij het gehucht 't Waal en ten zuidwesten van Wijk bij Duurstede. Dergelijke wielen ontstonden vooral waar zandrijke ondergrond van vroegere rivierlopen zorgde voor extra kweldruk onder de dijk door. In 1624 kwam het overstromingswater zelfs bij Rotterdam, Leiden en Amsterdam. Langs de Lekdijk herinneren nog enkele historische waak- en dijkhuizen aan de rol van de waterschappen.

	Het huidige eiland is pas ontstaan door de aanleg van het Lekkanaal (1938) en het Amsterdam-Rijnkanaal (1952) die het gebied hebben gescheiden van het overige deel van de Kromme Rijnstreek.
militair	Gebied behoorde tot de Nieuwe Hollandse Waterlinie met een complex versterkingen: forten op hoger gelegen stroomruggen, een inundatiekanaal, Lunet aan de Snel, open schootsvelden, kazemattencomplex, Werk aan de Groeneweg en het centraal op het eiland gelegen inundatiegebied Blokhoven. Het fort Honswijk aan de Lek is het grootste torenfort van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.
immaterieel	
Natuur	
landschap	Als gevolg van de relatief geïsoleerde positie als eiland is het cultuurlandschap nog goed behouden gebleven. Het gebied ten noorden van Schalkwijk kent een kleinschaliger verkaveling en heeft een meer besloten karakter dan het centrale deel met weidse uitzichten. Langs de Lek is het landschap door de blokverkaveling en de uiterwaarden meer gevarieerd.
ecosysteem	Flora en fauna van het rivierengebied; natuurwaarden van de stelling van Honswijk e.o. (NNN-gebied).
Betekenis	
wetenschappelijk	
educatief	Stelling van Honswijk, Museum Dijkmagazijn de Heul.
recreatief / toeristisch <i>zichtbaar/herkenbaar</i>	Oeverrecreatiegebied voor dagverblijf bij Lek bij Tull en 't Waal, uitzichten op de Lekdijken en Rustpunten in de uiterwaarden. Nieuwe Hollandse Waterlinie heeft toeristisch-recreatieve functie (project Linieland).
economisch	
Niveau	
internationaal	(X) Begin 2019 is Nieuwe Hollandse Waterlinie inclusief de Stelling van Honswijk aangemeld voor Werelderfgoedlijst 2020.
nationaal	Nationaal van belang.
regionaal / lokaal	Regionaal van belang.
Beheertype	
bescherming <i>Monumentaal/eigendom</i>	De westzijde van het Eiland van Schalkwijk behoort tot het Nationale Landschap de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Stelling van Honswijk en omgeving behoort ook tot Natuur Netwerk Nederland. Woontoren Vuijlcop, ridderhofstad uit ca. 1300 is Rijksmonument.
duurzame ontwikkeling	De ambitie van gemeente Houten, provincie Utrecht en het waterschap is duurzame ontwikkeling van het Eiland van Schalkwijk.
bedreiging(en)	

Achtergrondinformatie o.m.: X Verder aanvullen

- Structuurvisie Eiland van Schalkwijk (2012)